

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Honduras 2015–2016

I. SAMMANFATTNING

Det honduranska samhället präglas av en strukturell ekonomisk och social ojämlikhet som medför brister för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Den organiserade brottsligheten har stort inflytande över politiken och rättssystemet. Våldsnivåerna är höga liksom straffriheten. Trots en nedgång de senaste åren är mordfrekvensen den tredje högsta i Latinamerika. Den generella straffriheten för mord uppskattas vara 97 procent. De höga våldsnivåerna leder till att tusentals människor flyr från och inom landet, bland dem kvinnor och barn. Särskilt utsatta är HBTQ-personer och miljö- och landaktivister. Straffriheten för hot och attacker mot människorättsförsvarare är hög.

Efter statskuppen år 2009 har Honduras haft en negativ demokratisk utveckling. Den nuvarande presidenten Hernández fick makten år 2013 efter ett val som präglades av våldsamer. Representationen av kvinnor och urfolk är låg inom de demokratiska institutionerna. Militären har stort inflytande över politiken och används för att utföra polisiära uppgifter i syfte att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Rättsväsendet ska enligt författningen vara självständigt och oberoende. I praktiken är det dock delvis politiserat. Utnämningsprocesserna av domare kritiserar för att vara politiskt motiverade och det finns en stor misstro mot rättsväsendet till följd av utbredd korruption, ett ineffektivt vittnesskyddsprogram och bristfällig bevisföring från åklagarsidan vid rättegångar.

Yttrande-, press- och informationsfrihet är konstitutionellt skyddade i Honduras men hot, trakasserier och mord på journalister begränsar dessa friheter i praktiken. Honduras klassas som ett av de farligaste länderna i världen för journalister att verka i och ett av de farligaste i Latinamerika för

människorättsförsvarare. Mellan 2003-2014 mördades 50 journalister. Straffriheten för dessa mord är hög. Lagar om förtal och förolämpningar har skärpts vilket begränsar yttrandefriheten och hindrar journalister och människorättsförsvarare från att kritisera makthavare och tjänstemän.

Situationen i landets fängelser är mycket allvarlig med en hög grad av överbeläggning, våld och bristande sanitära förhållanden. Häktningstiderna överskrider de lagstadgade begränsningarna och häktade förvaras tillsammans med redan dömda.

Urfolken utsätts för en systematisk diskriminering gällande bland annat rätten till utbildning, hälsa och tillgång till rättssystemet. I särskilt hög grad kränks urfolks land- och markrättigheter och aktivister som arbetar med dessa frågor är mycket utsatta.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

En princip för god samhällsstyrning

Enligt den honduranska författningen ska rättssystemet vara självständigt och oberoende. I praktiken är det dock delvis politiserat och bland honduraner finns en stor misstro mot rättsväsendet till följd av utbredd korruption, ett ineffektivt vittnesskyddsprogram och bristfällig bevisföring från åklagarsidan vid rättegångar.

Domare i Högsta domstolen tillsätts av kongressen. Under 2016 har 15 nya domare i Högsta domstolen utsetts, alla tillhör något av de två största partierna *Partido Nacional* och *Partido Liberal*. Domare i lägre instanser tillsätts av Högsta domstolen. Enligt Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter är utnämningsprocessen av domare inte transparent utan politiskt motiverad. Flera domare som uttryckt sig kritiskt mot statskuppen 2009 har avskedats. Interamerikanska domstolen för mänskliga rättigheter har i domen *López Lone y otros vs Honduras* från 2015 kritiserat avsättandet av domarna och yrkat på att Honduras ska återanställa tre av dem. Detta har ännu inte verkställts.

Korruptionen är en av Honduras största utmaningar när det gäller rättssäkerheten. På grund av brist på finansiering och utrustning samt underbemanning är rättssystemet ineffektivt och föremål för hot, beskyddarverksamhet, korruption och politiskt inflytande. Särskilda intressen, bland annat från den organiserade brottsligheten, utövar ofta påtryckningar mot domare. *Transparency International* placerar Honduras på plats 112 av 168 i sitt index över upplevd korruption för 2015.

Under år 2015 skakades landet av en omfattande korruptionsskandal. Den tidigare chefen för den nationella socialförsäkringsmyndigheten, Mario Zelaya, avslöjades leda ett korruptionsnätverk som tillskansat sig runt 200 miljoner USD av institutionens budget, medel som delvis använts för att finansiera president Hernández valkampanj inför valet 2013. Zelaya satt i december 2016 häktad i väntan på rättegång. Avslöjandet ledde till stora folkliga protester mot president Hernández, med krav på hans avgång.

År 2016 inrättade Organisationen för amerikanska stater (OAS) på begäran av den honduranska staten ”Stödmissionen mot korruption och straffrihet i Honduras”, *Misión de Apoyo contra la Corrupción y la Impunidad en Honduras* (MACCIH). Missionen bildades som ett sätt för regeringen att bemöta de folkliga protesterna. MACCIH arbetar för att förebygga och arbeta emot korruption och straffrihet genom att verka för reformer och bistå med tekniskt stöd till brottsutredningar.

Straffrihet är vanligt förekommande. Straffriheten för mord uppskattas vara 97 procent enligt FN:s särskilda rapportör om internflyktingar. Vid attacker mot försvarare av de mänskliga rättigheterna är straffrihet regel snarare än undantag enligt *Amnesty International*.

År 2013 infördes en särskild militärpolis under försvarsdepartementet, med främsta uppgift att bekämpa brottsligheten i särskilt utsatta stadsdelar i de största städerna. I de fall då militärpolisen anmäls för övervåld, trakasserier med mera behandlas detta av en militärdomstol och fallen är därför mycket svåra för allmänheten att få insyn i.

Urfolk och afro-honduraner har generellt sämre tillgång till rättssystemet. FN:s särskilda rapportör om urfolks rättigheter rapporterade efter sitt besök 2015 att urfolks tillgång till rättssystemet begränsas på grund av myndigheternas bristande kunskap om urfolksrättigheter samt brist på resurser hos de institutioner som arbetar med att ta tillvara minoritetsgruppers intressen och rättigheter. Det är ofta svårt att få juridisk hjälp på något av minoritetsspråken.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Honduras är en konstitutionell republik där makten delas mellan den legislativa, exekutiva och dömande makten. Parlamentet har en kammare och de 128 ledamöterna utses vart fjärde år genom proportionella val. Presidenten väljs i direkta val var fjärde år och är både stats- och regeringschef. Enligt den honduranska konstitutionen förbjuds omval av presidenten men i april 2016 beslutade Högsta domstolens konstitutionella

kammare att förbudet inte är giltigt då det strider mot Honduras åtaganden enligt internationella konventioner, genom att hävda att begränsa en vald eller tidigare vald presidents rätt till politiskt deltagande. Motsvarande förbud mot omval förekommer i flera latinamerikanska länder. Sedan dess har lagen ändrats och den sittande presidenten Juan Orlando Hernández kommer att ställa upp för omval 2017.

Landet har civilt styre sedan år 1982, dock med fortsatt stort inflytande från militären. År 2009 avsattes dåvarande president Manuel Zelaya i en statskupp. Det internationella samfundet reagerade starkt mot statskuppen genom indraget bistånd, handelsblockader och genom att utesluta Honduras ur Organisationen för amerikanska stater (OAS). Den försonings- och sanningskommitté som år 2010 tillsattes av regeringen för att utreda statskuppen har rekommenderat flera åtgärder men dessa har till största delen inte uppfyllts.

Det senaste valet hölls år 2013. President Juan Orlando Hernández från *Partido Nacional* fick flest röster och innehar sedan dess presidentposten. Hans parti har inte egen majoritet i nationalförsamlingen utan måste söka stöd hos andra partier, främst *Partido Liberal*, för att få igenom sin politik. Den honduranska lagen fastställer att minst 40 procent av kandidaterna på partiernas listor ska vara kvinnor. Dock uppfylldes inte i detta valet 2013. Idag är 26 procent av parlamentsledamöterna kvinnor. Efter valet 2013 hävdade flera partier att valfusk förekommit men internationella valobservatörer, exempelvis från OAS och FN, menar att valet huvudsakligen gick rätt till. Valet genomfördes under en period då Honduras hade världens högsta mordfrekvens, 85 mord per 100 000 invånare. I samband med valet rapporterades 71 attacker mot politiska kandidater, varav 35 mord, det mest våldsamma sedan demokratin infördes i Honduras. Valdeltagandet var 61 procent, vilket är Honduras högsta någonsin. Dessutom fanns fler partier att rösta på än tidigare.

Tidigare hade Honduras i praktiken fungerat som ett tvåpartisystem där *Partido Nacional* och *Partido Liberal* varit de enda partier tillräckligt stora för att kunna få någon reell makt. Efter statskuppen 2009 bildades flera nya partier. Två av dem, *Libre* och *Partido Anticorrupción*, röstades in i parlamentet 2013 med tillräckligt många mandat för att ha faktisk påverkan på politiken.

Urfolk representeras i låg grad i de politiska institutionerna. Sedan valet 2013 är en kongressledamot afro-honduran och en tillhör urfolket miskito. Ingen minister tillhör någon minoritet. Inget valmaterial trycktes upp på andra språk än spanska vilket ytterligare begränsade urfolks och afro-honduraners demokratiska deltagande.

Under 2016 antogs en reform kring finansiering av politiska partier, vilken utarbetats av MACCIH har tillsammans med kongressen för ökad transparens och kontroll över partiernas ekonomiska stöd. Allmänhetens insyn i offentlig förvaltning är begränsad. Enligt *Transparency Internationals Open Budget Index* får Honduras endast 11 poäng av 100 möjliga och klassas som ”knappt eller inte alls transparent”. Lagen föreskriver att allmänheten ska ha tillgång till offentliga dokument. Tillgången till offentlig information begränsas dock betydligt i praktiken och ansvarsutkrävande försvåras. År 2014 antogs en lag som ger nationella säkerhets- och försvarsrådet möjlighet att sekretessklassa information som kan riskera nationell säkerhet.

Det civila samhällets utrymme

I Honduras har en polarisering och politisering skett av det civila samhället. Organisationer som inte är knutna till politiska partier har svårt att verka. Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheter (CIDH) har kritiserat hur den honduranska staten har minskat handlingsutrymmet för företrädare för det civila samhället. Deltagande i manifestationer, kritiska uttalanden om statskuppen på sociala medier, motståndsaktioner och strejker har mötts av oproportionerliga reaktioner från staten. FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor rapporterar att under demonstrationerna som följde på statskuppen blev flera kvinnor godtyckligt frihetsberövade och utsatta för sexuella övergrepp av poliser. Detta har skrämmt många kvinnor från att delta i folkliga protester vilket minskar deras möjlighet till politiskt deltagande.

Sedan statskuppen 2009 har situationen blivit svårare för människorättsförsvarare, framförallt företrädare för organisationer som jobbar med urfolks, afro-honduraners och HTBQ-personers rättigheter, enligt *Amnesty International*. Staten har misslyckats med att skydda utsatta personer från hot, våld och mord. Strafffriheten för attacker riktade mot försvarare av de mänskliga rättigheterna bidrar till att ge en bild av att myndigheterna inte tar dessa brott på allvar. Nationell kriminallagstiftning missbrukas för att motarbeta människorättsförsvarare genom långvariga häktningar för anklagelser om konspiration, olagliga sammanslutningar eller kidnappning. År 2015 antog parlamentet en lag om skydd för människorättsförsvarare, journalister, sociala kommunikatörer och andra aktivister.

Amnesty International menar att Honduras är ett av de farligaste länderna i världen för försvarare av mark- och naturresursrättigheter år 2016. Människorättsförsvararen Berta Cáceres mördades i sitt hem i mars 2016. Cáceres var en viktig företrädare i kampen för urfolks rättigheter, främst land- och markrättigheter, och hade på grund av sin aktivism fått ta emot mordhot under flera års tid. Mordet på Cáceres fick stor uppmärksamhet

internationellt och den honduranska regeringen pressades att utreda fallet. Trots det präglas utredningen av stora brister. I december 2016 hade ännu inget åtal väckts.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

FN:s kommitté mot tortyr hade under år 2016 tagit emot rapporter om att de militära styrkorna utövade tortyr och andra människorättskränkningar. Kommittén har också begärt information om åtgärder som vidtagits för att undersöka utomrättsliga avrättningar.

För att minska våldsnivåerna och komma till rätta med den organiserade brottsligheten utfärdade dåvarande president Lobo år 2011 ett dekret som tillfälligt skulle ge militären ökade befogenheter att utföra polisiära uppgifter. Dekretet har sedan dess förlängts av president Hernández och militärens polisiära befogenheter har utökats.

År 2015 skedde 57 mord per 100 000 invånare enligt *InSight Crime*. Detta är tredje högst i Latinamerika, trots att en betydande nedgång skett sedan år 2011 då 92 personer mördades per 100 000 invånare. Eftersom staten inte kunnat garantera medborgarnas säkerhet är det vanligt att människor bär vapen, vilket i sin tur bidrar till ökade våldsnivåer. Svaga statliga institutioner inom polis och rättsväsende har även bidragit till den utbredda förekomsten av privata säkerhetsbolag. Vapenkontrollen av privata militär- och säkerhetsbolagen är svag och ansvarsutkrävande vid våldsanvändning bristfällig.

Situationen i landets fängelser har förbättrats till följd av en reform av fängelsesystemet år 2012. Trots detta är fångvården fortfarande undermålig till den grad att fångarnas liv, hälsa och säkerhet riskeras. Fängelserna är överbefolkade och tillgången till mat och vatten är i flera fall begränsad. Myndigheterna har inte tillräcklig kontroll över fängelserna, vilket bidrar till det utbredda gängrelaterade våldet. Våld inom fängelser får sällan straffrättsliga följder. Vapen, droger och annat smuggelgods förekommer i hög grad. Vakter kritiserar för att använda övervåld.

Häktade sitter frihetsberövade ihop med redan dömda, endast 46 procent av fångarna i fängelserna har blivit formellt dömda medan de övriga väntar på rättegång, enligt amerikanske utrikesdepartementets rapport om mänskliga rättigheter i Honduras 2015. På grund av de stora bristerna gällande register och administration sitter många häktade längre än maxstraffet och frihetsberövade efter avtjänad strafftid.

Honduras är ett ursprungs- och transitland för människohandel. Kvinnor, barn och HBTQ-personer är särskilt utsatta för sexhandel. Honduras är även en destination för barnsexturism. Tvångsarbete förekommer, bland annat för jordbruksarbete, och pojkar från landets miskitofolk är en särskilt utsatt grupp för detta.

Dödsstraff

Dödsstraff avskaffades år 1957.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Enligt honduransk lag kan ett anhållande ske efter domstolsorder, efter order av åklagare eller under pågående brott. En anhållen person har rätt att få frihetsberövandet prövat av en domare inom 24 timmar. Dock sker godtyckliga anhållanden och det händer ofta att tidgränserna överträds.

Det finns inga formella inrikes eller utrikes reserestriktioner för honduranska medborgare. För att få ett pass utfärdat krävs giltig identitetshandling. Handläggningstiden för att få en identitetshandling kan ibland vara lång.

Rättssäkerhet

Rättssäkerheten i Honduras begränsas av omfattande korruption och andra påtryckningar mot polis och rättsväsende, underfinansiering och långsam ärendehantering vilken resulterar i en omfattande strafffrihet och långa prövningstider. Av samtliga intagna i honduranska fängelser har endast 46 procent formellt dömts, medan övriga sitter häktade i väntan på rättegång. Efter avslöjande om att högt uppsatta polismän genomfört ett mord på beställning av en narkotikakartell, tillsatte president Juan Orlando Hernandez en utrensning av polisväsendet. Runt 9 000 poliser har granskats varav 1 400 avskedats.

Straffrihet

Straffrihet är ett generellt och omfattande problem i Honduras. Efter statskuppen 2009 godkände kongressen ett regeringsdekret om amnesti för brott som begicks under statskuppen. Trots att vissa brott mot de mänskliga rättigheterna är undantagna från amnestin är det i praktiken svårt att utreda övergrepp på grund av stort tolkningsutrymme.

Under åttiotalet utsattes många politiska aktivister för förföljelse och ofrivilliga försvinnanden. Enligt organisationen COFADEH (*Comité de Familiares de Detenidos Desaparecidos en Honduras*), som arbetar med familjer till försvunna personer, försvann över 200 personer. Under år 2015 skapades en enhet under åklagarmyndigheten för mänskliga rättigheter som ska utreda 184 försvinnanden.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande-, press- och informationsfrihet är konstitutionellt skyddade i Honduras men hot, trakasserier och mord på journalister begränsar dessa friheter i praktiken. Reportrar utan gränser betecknar Honduras som ett av världens farligaste länder för journalister och rankar landet på plats 137 av 178 länder i sitt pressfrihetsindex. Enligt Interamerikanska kommissionen för mänskliga rättigheters (CIDH) särskilda rapportör om yttrandefrihet har 50 journalister mördats mellan år 2003 och 2014. Straffriheten för dessa mord är hög. Utrymmet för journalister att verka fritt har minskat efter att lagar om förtal och förolämpningar skärpts. Dessa lagar används för att hindra journalister och människorättsförsvarare från att kritisera makthavare och tjänstemän, rapporterar CIDH:s särskilda rapportör om yttrandefrihet efter sitt besök i Honduras i februari 2016.

Ägandet av tidningar samt radio- och tv-stationer är koncentrerat till ett fåtal affärsmän, politiker och andra personer med stort ekonomiskt och politiskt inflytande. Politiskt oberoende medier har svårt att få genomslag. Ett exempel på detta är att stora mediebolag köper upp radiofrekvenser så att mindre lokala radiostationer inte har möjlighet att sända program, rapporterar CIDH.

Det finns inga rapporter om restriktioner vad gäller internetanvändning. Antalet användare av internet har stigit kraftigt de senaste åren men det finns fortfarande en stor skillnad mellan landsbygd och städer vad gäller tillgången till internet och ny teknik. Mindre än 30 procent av befolkningen har tillgång till internet i hemmet enligt en studie genomförd av Ekonomiska kommissionen för Latinamerika och Karibien (CEPAL) år 2015. Denna statistik underskattar förmodligen den verkliga tillgången till internet. Den tekniska täckningsgraden är betydligt högre, cirka 80 procent av honduranerna beräknas ha internet i sin mobiltelefon och internetcaféer är vanligt förekommande.

Mötes- och föreningsfrihet

Mötesfriheten är garanterad i konstitutionen. Det förekommer emellertid rapporter om att poliser använt övervåld vid demonstrationer.

Den lagstadgade föreningsfriheten respekteras i allmänhet, men bestämmelser i strafflagen om olagliga föreningar innebär en otillbörlig begränsning av föreningsfriheten enligt civilsamhällesorganisationer. Organisationer som arbetar med HBTQ-frågor har uttryckt särskild oro över att bestämmelsen kan användas för att kriminalisera HBTQ-gruppernas aktiviteter.

Religions- och övertygelsefrihet

Religionsfriheten garanteras i författningen och respekteras i allmänhet.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Honduras har ratificerat den Internationella arbetsorganisationens (ILO) åtta centrala konventioner men implementeringen går långsamt. ILO utreder idag anklagelser om bristande föreningsfrihet på arbetsplatser. Lagen stipulerar rätten att bilda och bli medlem i fackföreningar. Militär och polis är förbjudna att bilda fackföreningar. Etableringsrätten inskränks i och med att minst 30 arbetare måste gå med för att kunna etablera en fackförening och 90 procent av fackföreningens medlemmar måste inneha honduranskt medborgarskap. En arbetsplats får bara ha en fackförening. Honduranskt medborgarskap krävs för att väljas till fackföreningsledare. Fackföreningar för statligt anställda har inte rätt att förhandla kollektivt.

Fyra av fem honduraner arbetar inom den informella sektorn, vilket gör den officiella arbetslösheten om sju procent i april 2016 missvisande. En stor del av honduranerna är undersysselsatta.

Den lagstadgade minimilönen beror på sektor samt antal anställda på arbetsplatsen och ligger på mellan 5 385 lempiras (motsvarande cirka 2 020 SEK) och 8 882 lempiras (cirka 3 300 SEK) per månad. Minimilönen täcker inte alltid kostnaden för en korg med basvaror, vilket år 2016 beräknades kosta 7 897 lempiras i månaden för en familj. Därutöver tjänar många honduraner mindre än den fastslagna minimilönen. Den som inte betalar minimilön bötfälls men böterna är mycket låga. Även arbetstider, övertid, ledighet och säkerhet är reglerade i lag. Dock undantas hushållsarbetare, ett yrke som nästan uteslutande innehas av kvinnor. Efterlevnaden av arbetslagarna och statens kontrollmekanismer är bristande. En stor del av urfolket miskito arbetar med hummerfiske. Honduras har anmälts till ILO på grund av de bristande arbetsförhållandena för hummerdykarna, såsom bristande tillgång till säker dykutrustning.

Enligt lagen är diskriminering baserat på kön förbjudet. Kvinnor och män har rätt till lika lön för lika arbete. Trots detta tjänar kvinnor i genomsnitt 68 procent av mäns löner, enligt FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor. Kvinnor är överrepresenterade inom lågbetalt, deltids- och osäkert arbete. Arbetsförhållanden är särskilt dåliga i monteringsfabrikerna, *maquilas*, där främst lågutbildade kvinnor arbetar.

Barnarbete är olagligt men förekommer. Framför allt arbetar barn inom det småskaliga jordbruket. Enligt det nationella statistiska institutet *Instituto*

Nacional de Estadística (INE) arbetade år 2014 runt 15 procent av de honduranska barnen mellan 5 och 17 år, vilket är en ökning jämfört med 2010 då 14 procent av barnen i samma åldersgrupp arbetade. Regeringen har utarbetat en handlingsplan för att eliminera barnarbete 2016-2020. Även sexuellt utnyttjande och barnsexhandel förekommer.

Från och med 3 maj 2016 kan såväl utländska som honduranska företag ansöka om att starta ekonomiska frizoner, så kallade *Zedes* som är undantagna de honduranska lagarna, till viss del även författningen. Frizonerna har rätt att författa egna lagar gällande skatter, administration, rättssystem, polisstyrka med mera. Enligt lagen ska dessa ekonomiska frizoner endast kunna bildas på obebodd mark, med mindre än 35 invånare per kvadratkilometer. En stor del av den honduranska befolkningen, främst urfolk på landsbygden, är inte registrerad och på grund av detta har människor blivit ivägrade från sina hem.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Omkring 30 procent av befolkningen saknar tillgång till sjukvård, framför allt befolkningen på landsbygden samt urfolk. Det finns ett sjukförsäkrings-system för anställda och deras familjer, men i och med att en stor del av arbetskraften arbetar inom den informella sektorn saknar drygt 80 procent sjukförsäkring. Det råder ofta brist på läkemedel inom den statliga sjukvården. Mindre än hälften av befolkningen har tillgång till grundläggande mediciner.

Medellivslängden för honduraner är 73,1 år men varierar mycket mellan olika grupper. Spädbarnsdödligheten uppgick år 2013 till 18,9 per 1 000 levande födda.

Honduras har ett totalförbud mot abort, förutom vid fara för moderns liv. Abort är straffbart med tre till tio års fängelse, både för läkaren som utför aborten och för kvinnan som genomgår den. Även akuta p-piller omfattas av abortförbudet och den som förespråkar användning, försäljning eller köp av akut p-piller riskerar motsvarande straff som för abort. 83 procent av alla födselar sker med hjälp av utbildad personal. Kvinnor som behöver akut vård till följd av abort har rätt till det. Mödradödligheten uppgår till 120 per 100 000 levande födda barn och en betydande andel av mödradödsfallen härrör från illegala aborter. Ingen sex- och samlevnadsundervisning ingår i den offentliga utbildningen. Tillgången till preventivmedel är begränsad, framförallt för icke-gifta unga kvinnor där *Guttmacher Institute* rapporterar att 46 procent av sexuellt aktiva önskar förhindra graviditet men inte har tillgång till preventivmedel.

Hiv-smittade har rätt till gratis brosmsmedicin, dock är tillgången begränsad på grund av brist, förseningar och utgången medicin.

Rätten till utbildning

Andelen läs- och skrivkunniga uppgick år 2015 till 89 procent för landets befolkning över 15 år. Bland ungdomar mellan 15 och 24 år är 97 procent läs- och skrivkunniga. I genomsnitt har honduraner äldre än 25 år gått 5,5 år i skolan.

Den nioåriga grundskolan är obligatorisk och avgiftsfri. Dock är variationerna mellan olika grupper stora när det gäller tillgång till och deltagande i utbildning, särskilt när det gäller barn som arbetar, urfolk, barn med särskilda behov och barn vars föräldrar inte har råd att betala kostnader för skolgång såsom skoluniformer, böcker och resor till och från skolan. Skillnaden är stor mellan stad och landsbygd. Tillgången till flerspråkig utbildning är begränsad. Myndigheterna har inlett en satsning på att utbilda lärare från urfolken för att förbättra situationen.

Organisationen *Freedom House* rapporterar att utbildningsväsendet hotas eftersom flera skolor kontrolleras av gäng, som också utövar utpressning mot lärare.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Honduras rankas på plats 131 av 188 länder i FN:s utvecklingsprogram UNDP:s index över mänsklig utveckling för år 2015. Med ett BNP per capita på 2 329 USD räknas Honduras som ett lägre medelinkomstland, men i och med den höga ojämlikheten levde 47 procent av befolkningen i fattigdom enligt det multidimensionella fattigdomsmåttet för år 2011–2012. Ytterligare 29 procent lever nära fattigdomsgränsen. Landet är mest ojämnt i Latinamerika. Framförallt urfolk och afro-honduraner lever i fattigdom och social exkludering.

Honduras är mycket sårbart för naturkatastrofer och extrema väderförhållanden bidrar till problem med livsmedelssäkerheten. Oregelbundet regn i den så kallade ”torra korridoren” har allvarligt påverkat skörden under åren 2014, 2015 och 2016 och orsakat en brist på mat. De regionala skillnaderna är markanta, i vissa områden på landsbygden når den kroniska undernäringen nära 50 procent. Enligt *World Food Programme* är vart fjärde barn kroniskt undernärt. Även skogsnäringen har påverkats av torkan i och med den ökade förekomsten av skadeinsekten barkborre. Cirka 500 000 hektar odlad tallskog beräknas ha förstörts av barkborren vilket har lett till stora ekonomiska förluster.

Enligt författningen har alla honduraner rätt till skälig bostad men 13 procent av bostäderna saknar tillräcklig vattenförsörjning och sanitet. På landsbygden är denna siffra 25 procent.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av mänskliga rättigheter

Kvinnor diskrimineras socialt och ekonomiskt i Honduras. Enligt FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor har antalet mord på kvinnor, så kallade *femicidios*, ökat med 263 procent mellan åren 2005 och 2013. Straffriheten är hög.

Våldtäkt är brottsligt och straffas, även inom äktenskapet. Våld i nära relationer är vanligt förekommande. Kvinnor som utsätts för våld i hemmet är ofta ekonomiskt beroende av sin partner och blir därför kvar i förhållandet. Anmälningegraden är låg och kvinnor som anmäler brott blir ofta uppmuntrade av myndighetspersoner att ta tillbaka anmälan, enligt FN:s särskilda rapportör om våld mot kvinnor. Den låga anmälningegraden påverkas också av bristen på skyddsåtgärder som till exempel härbärgen och säkra boenden för misshandlade kvinnor eller kvinnliga vittnen som behöver skydd.

Lagen föreskriver att kvinnor och män har samma rättigheter när det gäller exempelvis arv och uppdelning av egendom efter skilsmässa. Dock brister implementeringen av denna lag i många fall. Endast 25 procent av registrerade landägare i Honduras är kvinnor. En bidragande faktor är att mannen i hushållet som regel registreras som ägare, enligt OECD. Kvinnor deltar på arbetsmarknaden i lägre grad än män. Lika lön för män och kvinnor garanteras i lagen men generellt tjänar kvinnor mindre och är underrepresenterade på chefspositioner. Kvinnodominerade yrken har också överlag lägre löner.

Afro-honduranska och urfolkskvinnor utsätts ofta för dubbel diskriminering i till exempel tillgång till arbete och utbildning.

Kvinnors åtnjutande av sexuella och reproduktiva rättigheter är kraftig beskurna genom totalförbudet mot abort som kan leda till tre till tio års fängelse och förbud att använda eller köpa akut p-piller, samtidigt som ingen sex- och samlevnadsundervisning ingår i den offentliga utbildningen.

Barnets rättigheter

Organisationen *Casa Alianza* räknar med att runt 8 800 barn bor på gatorna i de större städerna. Det senaste året har antalet gatubarn mellan åtta och tio

är ökat. Den utsatta situationen, bristen på tillgång till utbildning och ekonomiska möjlighet gör att barn i stor utsträckning migrerar. Trots att den lagliga åldern för att gifta sig är 21 år är 10 procent av flickor under 15 år gifta, enligt regeringens egen statistik. 37 procent av flickorna är gifta när de fyller 18. En fjärdedel av flickor mellan 15 och 19 år är gravida eller redan mödrar. När det gäller kvinnor med grundskoleutbildning som högsta utbildning är andelen mellan 42 och 46 procent. Flickor som får barn måste ofta sluta skolan, något som ytterligare bidrar till fattigdom och utanförskap.

Barnarbete är vanligt förekommande, framförallt inom det småskaliga jordbruket. Våld mot barn är ett allvarligt problem, 570 barn mördades under 2015 enligt FN:s barnfond Unicef och andra former av våld är ofta underrapporterade. Barnmisshandel kan ge upp till tre års fängelse. Kriminella ungdomsgäng, så kallade *maras*, är ett stort problem. Områden nära skolor har präglas av bråk mellan olika gäng och många kriminella organisationer värvar barn och ungdomar för att kunna dra nytta av de lägre straffskalorna för minderåriga.

Enligt Unicef återfinns den högsta mordfrekvensen bland barn och ungdomar upp till 18 år. Mord på barn är vanligt. Poliser, kriminella gäng och privata säkerhetsstyrkor ligger bakom våld mot fattiga ungdomar. Häktning används i stor omfattning för minderåriga som misstänks för brott.

Barnsexhandel är vanligt och landet är en destination för barnsexturism. Regeringen har utarbetat en handlingsplan för att eliminera barnarbete 2016–2020. Även sexuellt utnyttjande och barnsexhandel förekommer.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Trots förbud diskrimineras urfolk och afro-honduraner i åtnjutandet av sina mänskliga rättigheter. Av honduranerna beräknas 9 procent tillhöra något av urfolken. De största grupperna är lenca, chorti, tawakha, miskita och tolupan.

Urfolk och afro-honduraner konsulteras i låg grad gällande utvecklings- och naturresursprojekt och andra projekt eller lagar som berör dem. Honduras har undertecknat ILO 169 om urfolks rättigheter men den nationella lagstiftningen har inte anpassats för att svara mot åtagandena och det saknas en särskild mekanism för konsultationer. FN:s särskilda rapportör för urfolks rättigheter framhåller omfattande brister på respekt för urfolks rätt till mark, områden och naturresurser. Hon hänvisar till rapporter om att lokala myndigheter säljer urfolks mark olagligt utan att berörda garanteras tillgång till domstolsprövning för att kunna skydda sina rättigheter. Dammyggen för

vattenkraft har påbörjats utan att konsultera de urfolk som bor i området och när de har protesterat har de i flera fall utsatts för grova kränkningar mot de mänskliga rättigheterna och trakasserier. Personer som vräks från sin mark till förmån för stora företags byggprojekt får inte heller kompensation för detta, vilket innebär att hela samhällen lever i risk och utsatthet. Exproprieringen av mark och naturresurser bidrar till att unga ur urfolken ser sig utan möjligheter vilket gör dem sårbara för värvning av ungdomsgång eller leder till att de emigrerar.

Urfolken är sårbara för de människorättskränkningar som följer på den höga våldsnivån som beror på droghandeln, organiserade brottsligheten och det sätt på vilket staten hanterar dessa problem.

Urfolkskvinnor är extra utsatta för våld i och med den dubbla diskriminering de utsätts för. De lagar och regleringar som finns för att skydda urfolks och afro-honduraners rättigheter saknar ett genusperspektiv. Människohandel och prostitution kopplat till den organiserade brottsligheten förekommer.

Barnadödlighet och undernäring är vanligare i dessa grupper än övriga samhället. Födelseregistreringen är låg, särskilt bland miskitobefolkningen. Honduras håller på att ta fram en nationell handlingsplan mot rasism och etnisk diskriminering.

Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

År 2013 godkände kongressen ett tillägg till lagen om diskriminering och hatbrott som inkluderade sexuell läggning och könsidentitet som förbjudna grunder för diskriminering. Detta genomfördes för att lagen skulle stämma överens med internationell standard. Trots detta tillägg diskrimineras HBTQ-personer fortfarande. De utsätts för trakasserier, attacker, misshandel och mord. Mellan januari och september 2015 rapporterades 19 mord på HBTQ-personer. Många HBTQ-personer flyr från Honduras för att undvika våld. Enligt FN:s särskilda rapportör om internflyktingar ledde 20 procent av morden på HBTQ-personer mellan 2004 och 2014 till åtal. Anmälningsgraden är låg på grund av de trakasserier som HBTQ-personer riskerar att möta från poliskåren.

Våld mot transpersoner är vanligt förekommande. Enligt FN:s kommitté mot tortyr mördades tio transpersoner mellan november 2010 och november 2011. Kommittén pekar också på att medlemmar ur polisstyrkan har rapporterats vara inblandade i flera av morden.

Samkönade äktenskap är inte lagliga.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Enligt FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) flyttar allt fler inom landet eller söker asyl utomlands för att komma undan det gängrelaterade våldet. De kriminella gängerna ligger bakom hot, sexuellt våld samt utövar tvångsrekrytering av framförallt unga. Runt 174 000 honduraner beräknas ha flytt undan tvångsrekrytering mellan åren 2004 och 2014, en siffra som ökat ytterligare under 2016. Många ensamma barn migrerar i och från Honduras. De flyr från våld, fattigdom, utpressning och tvångsrekrytering in i *maras*. Det finns också ett samband mellan könsbaserat våld och migration då många kvinnor emigrerar för att undkomma våld. Situationen för migranter är svår. De utsätts för våld, brott, utnyttjande, försvinnanden, sexuella övergrepp, separering från familjer eller samhällen. Kvinnor som migrerar rekommenderas använda p-piller på grund av den höga risken för våldtäkt.

På senaste tiden har Honduras och hela Centralamerika även blivit en vanligare transitdestination för migranter från Afrika och Asien som försöker ta sig till USA.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Det är enligt lag förbjudet att diskriminera personer på grund av funktionsnedsättning, lagen är dock inte samstämmig med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning har rätt till särskilt stöd i skolan eller på arbetet och byggnader ska vara tillgängliga, myndigheternas tillämpning är dock bristfällig, vilket leder till att personer med funktionsnedsättning har begränsad tillgång till utbildning, sjukvård, myndighetsbyggnader och andra statliga tjänster.

Ratifikationsläget avseende centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)* ratificerades år 1997. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt ratificerades 2005. Det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet ratificerades 2008.

Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)* ratificerades år 1981. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte undertecknats.

Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (ICERD)* ratificerades år 2002.

Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)* ratificerades år 1983. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr, *Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)* ratificerades år 1996. Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr ratificerades år 2006.

Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* ratificerades år 1990. Det tillhörande protokollet om barns indragning i väpnade konflikter och det tillhörande protokollet om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades båda år 2002.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)* ratificerades år 2008.

Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances (ICED)* ratificerades 2008.

Flyktingkonventionen, *Convention Relating to the Status of Refugees (Refugee Convention)* och det tillhörande protokollet ratificerades år 1992.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, *Rome Statute of the International Criminal Court (ICC)* ratificerades år 2002.

Regionala instrument

Amerikanska konventionen om mänskliga rättigheter, *American Convention on Human Rights (ACHR)*, ratificerades år 1977. Tilläggsprotokollet om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och tilläggsprotokollet om

avskaffandet av dödsstraffet ratificerades båda 2011.

Erkännande av Interamerikanska domstolens (*LACHR*) jurisdiktion, accepterades år 1981.

Interamerikanska konventionen för förebyggande och bestraffning av tortyr, *Inter-American Convention to Prevent and Punish Torture*, undertecknades 1986 men har inte ratificerats.

Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättstatens principer

Sverige bedrev tidigare utvecklingsamarbete med Honduras, vilket nu har avslutats. Sverige stödde ekonomiskt och politiskt den sannings- och försoningskommission som tillsattes i maj 2010 med mandat att utreda händelserna före, under och efter statskuppen den 28 juni 2009. De svenska enskilda organisationerna *We Effect*, Diakonia, *Union to Union* och Svenska missionsrådet driver projekt i Honduras med finansiering genom Sida. Sverige stödjer också den internationella barnrättsorganisationen *Plan International's* projekt i landet.

EU-delegationen driver ett omfattande bistånd till Honduras med syfte att stärka rättsstaten, anständiga arbetsförhållanden och öka matsäkerheten.

Ett flertal FN-organ, som till exempel UNDP, Unicef, UNWOMEN och UNFPA, arbetar för att främja de mänskliga rättigheterna i landet.

I den universella granskningsmekanismen (UPR) vid FN:s råd för mänskliga rättigheter gav Sverige rekommendationer till Honduras som berörde kvinnors rättigheter, rättsväsendets oberoende, straffrihet, offentlig säkerhet och nedrustning samt människorättsförsvare.